

Bulten bij geiten

> Lammert Moll en Piet Vellema ([Gezondheidsdienst voor Dieren](#))

Regelmatig krijgen medewerkers van de Gezondheidsdienst voor Dieren de volgende vraag “We hebben geiten met bulten, wat moeten we nu doen?” Zo’n vraag zonder nader onderzoek beantwoorden is lastig, want bulten kunnen gevuld zijn met pus, bloed, vocht of weefsel.

Belangrijke aandoening

Eén van de vervelendste oorzaken van bulten bij geiten in Nederland is de bacterie *Corynebacterium pseudotuberculosis*, de veroorzaker van CL (caseous lymphadenitis), ook wel ‘bultenziekte’ genoemd. De bacterie dringt het lichaam binnen via kleine huidwondjes, maar ook via de bek, de luchtwegen of zelfs via de intacte huid. Daarna verspreidt de bacterie zich naar de inwendige of uitwendige lymfklieren. Als in de lymfklieren de bacterie overleeft ontstaat een abces waarin de bacterie niet te bestrijden is. Bij geiten komen vooral uitwendige abscessen voor die dus altijd zichtbaar zijn op plaatsen waar de lymfklieren onder de huid liggen. Voor een geitenhouder zijn verdikkingen aan de kaak, voor het schouderblad of de uier het opvallendst. Als een abces doorbreekt, komt daar pus uit die besmettelijk is voor andere dieren. Niet alleen geiten kunnen besmet raken, maar ook andere diersoorten en de mens. Vaak gaat het om mensen die beroepsmatig veel in contact komen met besmette dieren. In Australië, waar CL zeer veel bij schapen voorkomt, wordt regelmatig CL geconstateerd bij slachthuismedewerkers en schapenscheerders. In de literatuur is ook een geval beschreven waarbij het drinken van rauwe melk mogelijk de oorzaak van CL bij de mens is.

Bloedonderzoek

Door een gerichte bestrijding komt CL tegenwoordig gelukkig veel minder vaak voor als vijftien jaar geleden. Om te achterhalen of het bij waargenomen bulten ook werkelijk om CL gaat, is het zeer onverstandig om deze te openen, ook als het gaat om het verzamelen van pus voor bacteriologisch onderzoek. Bij het openen of zelfs bij het aanprikken van bulten verspreiden zich miljoenen bacteriën die kunnen zorgen voor infecties bij de andere dieren. Deze bacteriën kunnen maanden in de omgeving overleven. Om CL uit te sluiten is het veel verstandiger om bloedonderzoek op CL te laten uitvoeren. Als CL wordt aangetoond, is het bijna onmogelijk om het aangetaste dier weer te genezen. Daarom raden wij aan om dergelijke dieren af te voeren.

Bij de geit kunnen ook andere met pus gevulde bulten voorkomen die op CL lijken. Ze kunnen ontstaan door wondjes in de huid waarin andere bacteriën binnen kunnen dringen. Deze bulten kunnen overal op de huid voorkomen, dus ook op plaatsen waar zich geen lymfklieren bevinden. Bulten aan de kop kunnen ook ontstaan door ontstekingen van de tanden, kiezen of kaak. Daarnaast kunnen bijvoorbeeld door afwijkende tanden of scherp voedsel ontstekingen in de bek ontstaan die zich kunnen uiten als bulten.

Tularaemie

Een andere ziekte waarbij bulten op kunnen treden is tularaemie. Dit is een bacteriële aandoening bij vooral in het wild voorkomende knaagdieren en haasachtigen. Deze ziekte is recent weer een paar keer in Nederland vastgesteld. Dit heeft geresulteerd in enkele besmettingen bij mensen. De infectie wordt vaak overgedragen via stekende insecten of door direct contact met besmette dieren. Mensen kunnen ook worden besmet door het eten van besmet voedsel. Hoewel tularaemie tot nu toe niet veel voorkomt, blijft het opletten, vooral bij geiten die in natuurgebieden lopen.

Bloeduitstortingen, vochtophopingen en cystes

Soms worden de bulten veroorzaakt door bloeduitstortingen, meestal door een trauma. Ook kunnen vochtophopingen tussen de kaaktakken ontstaan, bijvoorbeeld door bloedarmoede (haemonchose, leverbot) of eiwittekorten (paratuberculose, leverbot). Cysten van bijvoorbeeld een speekselklier kunnen flinke bulten veroorzaken. Soms zijn bulten ‘solide’, ofwel gevormd uit weefsel. Dit laatste is het geval bij wratten en tumoren.

Gevolgen van injecties

Ook injecties kunnen ‘bulten’ veroorzaken. Daarom blijft het bij het toedienen van medicijnen van belang om zo hygiënisch mogelijk te werken. Ook als bij het toedienen van vaccins een nieuwe spuit en naald worden gebruikt zijn ‘bulten’ niet in alle gevallen te voorkomen.

Bijwerkingen met medicijnen

Medicijnen worden gebruikt vanwege hun gunstige werking bij ziekte. Helaas heeft elk medicijn, voor zowel mens als dier, ook bijwerkingen. Dat zijn onbedoelde ongunstige effecten die kunnen optreden na gebruik van het medicijn. Sommige medicijnen hebben slechts milde bijwerkingen, andere kunnen ook ernstige bijwerkingen hebben.

Een bijwerking treedt niet altijd op. Dat hangt van veel factoren af, waaronder de patiënt. Zo hebben bepaalde medicijnen sterkere bijwerkingen als ze toegediend worden aan een patiënt met een slecht werkende lever of slechte nieren. Of bijwerkingen optreden, kan niet van tevoren worden voorspeld.

Bijwerkingen bij de Q-koortsvaccinatie

Een aantal kinderboerderijen meldt bulten bij geiten en schapen na de Q-koortsvaccinatie. Ook de KNMvD ontvangt signalen over bijwerkingen van de Q-koortsvaccinatie. Zij roepen dan ook op om hier als dierhouder melding van te maken. Zo kan de bijwerking op de bijsluiters gemeld worden en kan er eventueel vervolgonderzoek gedaan worden door de GD naar mogelijke risico's.

U kunt een melding maken via uw dierenarts, maar u kunt dit ook rechtstreeks melden bij het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG). Dat kan [via deze link](#).

U vult het formulier in en stuurt deze terug naar het CBG. Zij zijn verplicht nieuwe bijwerkingen te melden bij de European Medicines Agency (EMA). EMA kan op basis daarvan besluiten dat de bijsluiters aan te passen of vervolgonderzoek in te stellen.

[Lees hier meer over het melden van bijwerkingen bij diergeneesmiddelen](#)

Abces, waarschijnlijk ten gevolge van Q-koortsvaccinatie

Zo zijn bij goed uitgevoerde vaccinaties tegen enterotoxaemie, rotkreupel en paratuberculose vaak duidelijke entreacties op de vaccinatieplaats te zien die bovendien langdurig aanwezig kunnen blijven. Voor een deel ontstaan deze plaatselijke verdikkingen door de reactie van het immuunapparaat op het zogenaamde adjuvans, de dragerstof die de werkzaamheid van het vaccin moet verbeteren. In het Q-koorts vaccin zit geen adjuvans en toch kunnen na vaccinatie diffuse verdikkingen ontstaan die in enkele dagen tot hooguit enkele weken weer verdwijnen. Mochten zich na toediening van medicijnen heftiger reacties voordoen dan normaalgesproken mag worden verwacht dan kunnen die reacties worden gemeld bij [het CGB](#) (zie kader).

Advies

U begrijpt dat er veel oorzaken van 'bulten' kunnen zijn. Zeker op bedrijven waar mensen veel in contact komen met geiten is het verstandig om CL uit te sluiten. Eigenlijk zouden kinder- en zorgboerderijen er goed aan doen om gecertificeerd CL-vrij te worden en te blijven. Dit laatste kan een probleem zijn omdat het niet altijd makkelijk is om alleen maar geiten aan te voeren die CL-vrij zijn. Bij schapen in Nederland komt CL bijna nooit voor. Toch is het aan te raden om op gemengde bedrijven ook bij schapen bloedonderzoek uit te laten voeren. Op de vraag "Wat moeten we nu doen?" krijgt u daarom vaak het advies om een bloedonderzoek op CL te laten doen.

De volgende criteria kunnen u helpen om bulten nader te typeren:

- de plaats waar de bult zit (lymfklier, bek);
- het aantal;
- geleidelijk of snel ontstaan;
- het formaat;
- de vorm (rond, langwerpig, glad, onregelmatig);
- de hardheid (zacht/mogelijk weg te drukken, putje in te drukken of hard);
- temperatuur (wel of geen ontsteking);
- pijnlijkheid;
- beweeglijkheid (wel/niet vergroeid).